

Etika tématerv 4 órához

12. évfolyam

Tanít: Dohány Edit
Vezetőtanár: Fekete Anna

A tanítás célja a 4. óra végére:

Jusson tudomására minden tanulónak, hogy a tudományok rohamos fejlődése súlyos erkölcsi, etikai kérdéseket vetett fel az elmúlt században. A nagy találmányok használhatók jó és rossz célokra is. Értsék meg, hogy a tudós is ember, aki erkölcsi döntéseket is hoz a felfedezett új információról. Legyen számukra világos, hogy a nagyobb tudás nagyobb felelősséggel jár. Fogalmazzák meg az étellel kapcsolatos értékeket, tudják rangsorolni az élethez kapcsolódó etikai alapelveket fontossági sorrendjük szerint. Legyenek tisztában azzal, hogy minden élet értéket képvisel. Értsék meg, hogy senki nem dönthet önkényesen más életéről. Tiszteljék azt, aki önként önfeláldozó módon viselkedik (pl. szervdonor) Ne értékeljék le a fogyatékkal élőket.

Bemutatkozás, kérések, elvárások (5 perc)

Problémafelvetés: 6 bioetikai –szexuáletikai kérdés megvitatása csoportmunkában

Az első óra anyaga: Az emberi élet kezdete és a sterilizáció

A tanulók kapnak 1-1 rövid problémafelvető történetet. Elolvassák, közösen értelmezik, megvitatják. (15 perc)

1.1996 nyarán Nagy-Britanniában 4000 **embrió**t megsemmisítettek, amelyek már 5 éve voltak mélyhűtve egy mesterséges megtermékenyítéssel foglalkozó klinikán. Az esemény az egész világon óriási visszhangot kapott.. Mit gondoltok erről? Emberi lény-e az embrió?

2. Az ENSZ jelentése szerint a világon a legelterjedtebb fogamzásgátló módszer a sterilizáció. Olykor anyagiakkal ösztönzik erre a házaspárokat.

Létezik kényszersterilizáció: a testi vagy lelki fogyatékkal élőket akarattuk és beleegyezésük ellenére meddővé teszik. Mi a véleményetek az **önkéntes és a kényszersterilizációról**?

A csoportok elmondják az osztály előtt a problémát, és összefoglalják a kialakult közös véleményüket, vagy a vitás álláspontjukat.

Tanári kérdések:

Az 1. csoport témájához: Hallottatok-e, tudtok-e valamit arról, hogy Európa országaiban jogilag mikortól tekintik embernek a megfogant életet?

Mi a véleményetek, mikortól illet meg emberi méltóság egy személyt? Meddig illeti meg?

Mit gondoltok, mekkora a valószínűsége annak, hogy 2 azonos DNS-sel rendelkező ember születik?

Tanári kérdések:

A 2. csoport témájához: Mi a lényeges különbség az önkéntes és a kikényszerített meddővé tétel között?

Mit hallottatok arról, hogy vissza lehet-e állítani a termékenységet?

Lehet oka a gyerekgyűlölet?

Szabad-e büntetésként alkalmazni szerintetek? Miért?

Egy állam alkalmazhatja-e népegészségügyi eszközként? Miért?

Házi feladat: minden csoporttag a saját témájáról írásban 10 mondatban kifejti a véleményét.

A 2. óra anyaga: Klónozás és eugenika

A tanár röviden összefoglalja a múlt óra anyagát: Az emberi életet fogantatásától a halál pillanataig méltóság illeti meg. Az élet önmagában véve érték.

„Kálváriám mintegy 19 éve kezdődött. Tucatnyi műtéten estem át, s az én vénáimat is tönkretette a kemoterápia. Arccsontjaimat széztúzta a radioterápia: nincs alsó állcsontom, a felsőből pedig a jobb és baloldalon is hiányzik egy darab, nincs nyelvem. Épp ezért 36 hónapja a gyomromba ültetett tömlő segítségével táplálkozom. A varratszedés még hátravan. Egyáltalán nem vagyok elégedett, de boldog vagyok, hogy élhetek. Sportolok, ma a csapatommal egy hegyi futóversenyen fogok indulni. Minden vasárnap (ha épp nem vagyok kórházban) futni járok a csapattal. Mindig én vagyok az utolsó! De amikor meglátom a „Cél” feliratot, boldognak érzem magam! Ilyenkor én vagyok a legboldogabb ember a világon. Ha mintegy 19 évvel ezelőtt meghaltam volna, szerencsétlenül haltam volna meg! Ez biztos! 19 éve élvezem, hogy van egy nagyszerű családom, és vannak csodálatos barátaim – csapattársak és mások is.” (Aláírt levél, La Stampa, „Lettere al giornale”, 1997. október 12.) Ez a levél himnusz az élethez, a létezés örömét hirdeti. Ugyanakkor mindenki képzelheti, milyen helyzetben van az írója.

(Carlo Fiore: A fiatalok etikája c. könyv 262. oldal)

A tanulók kapnak 1-1 rövid problémafelvető történetet. Elolvassák, közösen értelmezik, megvitatják. (15 perc)

3. S. Antinori olasz professzor először ültetett be több nő méhébe **klónozott emberi embriót**. (Egy semleges vizeken úszó hajón, ahol ezért nem büntethetik) Klónozott csecsemő még nem született

Te szeretnéd, ha téged klónoznának? Jó lenne-e újramásolni híres embereket, vagy elhunyt gyermekeket?

4. A génebézészet nagy reményekkel kecsegtető, gyorsan fejlődő tudományág. Gyógyításra használható a génterápia, amikor a beteg gént kicserélik egészségesre.

Lehet használni azonban arra is, hogy megpróbálják megnemesíteni az emberi fajt: megalkotni a hiba nélküli, optimális embertípust. (**Eugenika**=fajnemésítés)

Mit gondoltok erről? Vajon milyen következményei lehetnének?

A csoportok elmondják az osztály előtt a problémát, és összefoglalják a kialakult közös véleményüket, vagy a vitás álláspontjukat.

Tanári kérdések:

A 3. csoport témájához: Szerintetek miért tiltják a polgári törvények a legtöbb országban az ember klónozását?

Ha szabadna klónozni embert, akkor ki dönthetné el, hogy engem lehet-e? Kit lehet? Kit nem? Miért? Hányszor?

A terápiás célú klónozásnál egy embert azért hoznak létre, hogy feláldozzák. Ki hozza meg a döntést arról, hogy akar-e áldozattá válni?

Tanári kérdések:

A 4. csoport témájához: Éreztek-e különbséget abban, hogy testi sejtek génjeibe, vagy örökítő anyagot hordozó génekbe „sebészkedik” bele a tudós?

Házi feladat: Nézz utána, mikor, ki klónozott először sejteket? Milyen klónozott élőlény született már? Mikor? Könnyen ment-e a kísérlet?

A 3. óra anyaga: Szervátültetés élőből és halottból, eutanázia

A tanár röviden összefoglalja az előző két óra anyagát. Ha vannak már olyan étellel kapcsolatos értékek, amelyek kikristályosodtak, akkor azokat a táblán felírva összegyűjtjük, mert az utolsó óra végén ezeket fogjuk közösen megfogalmazni.

Pl. Az emberi szabadságjogok sérthetlensége

A személy testi épsége

Az egyén egyedisége, megismételhetetlen identitása stb.

A tanulók kapnak 1-1 rövid problémafelvető történetet. Elolvassák, közösen értelmezik, megvitatják. (15 perc)

5. Becslések szerint Indiában évente kb. 2000-en bocsájtják áruba a veséjüket...

Jogvédő szervezetek kutatásai szerint foglyok sokszor nem is tudják, hogy altatás alatt kivették az egyik szervüket...

Mit gondoltok az **önkéntes szervadományozásról**?

Hazánkban a jelenlegi szabályozás szerint, ha valaki életében nem tiltja meg, akkor halála után válhat szerv- és szövetdonorrá. Mi a véleményetek erről?

6. Hollandia 1993-ban elsőként engedélyezte a kívánságra ölést (**aktív eutanázia**) A Rimmelink jelentés egyik megdöbbentő adata, hogy kb. 1000 esetben a beteg beleegyezése nélkül hajtották végre. . Mit gondoltok erről? Hogyan bánnál egy gyógyíthatatlan beteggel?

A csoportok elmondják az osztály előtt a problémát, és összefoglalják a kialakult közös véleményüket, vagy a vitás álláspontjukat.

Tanári kérdések:

Az 5. csoport témájához: El tudod képzelni, hogy valaki szeretetből adja oda egyik egészséges szervét?

Előfordulhat, hogy egy élő donornak annyira kell a pénz, hogy elhallgat egy fontos információt valamely betegségről, és ezzel nagy veszélybe sodorja azt, akibe beültetik a szervet?

Mit gondolsz, van-e olyan szervünk, amit nem adhatunk oda még halálunk után sem, mert annyira szorosan hozzánk tartozik?

Mi a különbség kóma és agyhalál között?

Ki dönti el, hogy ki szabad-e venni az éppen elhunytból a szerveit?

Egyetértés a magyarországi szabályozással? (indirekt)

Milyen más forma képzelhető el még? (direkt, és informált)

Tanári kérdések:

A 6. csoport témájához: Tudtok-e, hallottatok-e valamit arról, hogy régen hogyan haltak meg az emberek? Hol? Milyen körülmények között? És ma? Mi változott?

Mi a különbség a kívánságra ölés és a halni hagyás között?

Köteles-e a gyógyíthatatlan beteg minden terápiát szó nélkül elfogadni?

Ki dönthet, egyáltalán dönthet-e valaki a cselekvőképtelen beteg kezeléséről? Életéről?

Házi feladat: Nézz, utána kik kaphatják a Kozma és Damján díjat, és miért?

A 4. óra anyaga: A hat téma összefoglalása, szintézise

A tanár összefoglalja az eddig feldolgozott témák lényegét. A múlt órán a szervadományozásról is beszéltünk. Hallgassatok meg ezzel kapcsolatban egy rövid szöveget:

Robert N. Test: Emlékezni rám (Papp M. Bioetika jegyzet, 125. oldal)

Eljön a nap, amikor a testem egy fehér lepedőn fekszik egy szépen simított gondosan megágyazott matracon, egy élőkkel és halandókkal zsúfolt kórházban. Egy bizonyos pillanatban az orvos kimondja, hogy az agyam megszűnt működni és akármilyen okból, de az életem megállt. Ha ez történik, ne próbáljanak meg gép segítségével mesterséges életet juttatni a testembe. És ne nevezzék ezt az én halotti ágyamnak. Nevezzék az Élet Ágyának és vigyék a testemet, hogy mások teljes életet élhessenek. Adják látásomat egy olyan embernek, aki soha nem látta a napfelkeltét, egy kisgyermek arcát vagy a szerelmet egy nő szemében. Adják a szívemet egy olyan személynek, akinek a saját szíve nem okozott mást, csak végtelen fájdalmas napokat. Adják a véretem egy olyan tinédzsernek, akit az autója roncsai alól húztak ki, hogy láthassa az unokáit játszani. Adják a veséimet olyanoknak, akiknek az élete géphez kötött. Vigyék a csontjaim, minden izmom, minden szálát és ideget a testemből, hogy lehetővé tehessek, hogy egy béna gyerek járni tudjon. Vizsgálják meg az agyam minden szögletét. Vigyék minden sejtjét, ha szükséges és növesszék őket, hogy egy napon egy néma fiú felkiálthasson egy denevér láttán és egy süket lány meghallhassa az ablakát verdeső esőt. Égessék el azt, ami maradt belőlem és szórják szét a hamvaim a szélbe, hogy növekedni tudjanak a virágok. Ha valamit el kell temetni, azok legyenek a hibáim, a gyöngeségeim és az embertársaim iránti előítéletem. Ha emlékezni kívánnak rám, tegyék azt egy kedves cselekedettel vagy szóval egy olyan embernek, akinek szüksége van rá. Ha azt teszik, amit kértem, örökké fogok élni.

Foglaljuk össze azokat az értékeket, amelyeket a 6 csoport témáiból megismertünk:

1. A teljes emberi nem, sok ember, mint faj fennmaradása
2. Az emberi szabadságjogok értéke
3. Az élet továbbadásának biztosítása (termékenység)
4. A személyem sérthetlensége
5. Az egyéni, megismételhetetlen életem értéke

(Ezeket a mondatokat színes lapokon felragasztom a táblára)

Ezek mind fontosak, de próbáljuk most rangsorolni őket! **Te hogyan rendeznéd fontossági sorrendbe őket?** (1., 3., 5., 2., 4. forrás: Somfai Béla SJ)

Egy nagyobb lapra letéve rajzold körül az egyik kezedet, az ujjaiába írd bele a Te fontossági sorrendedet!

Az élet=érték. (Ezt írjuk be a tenyerébe)